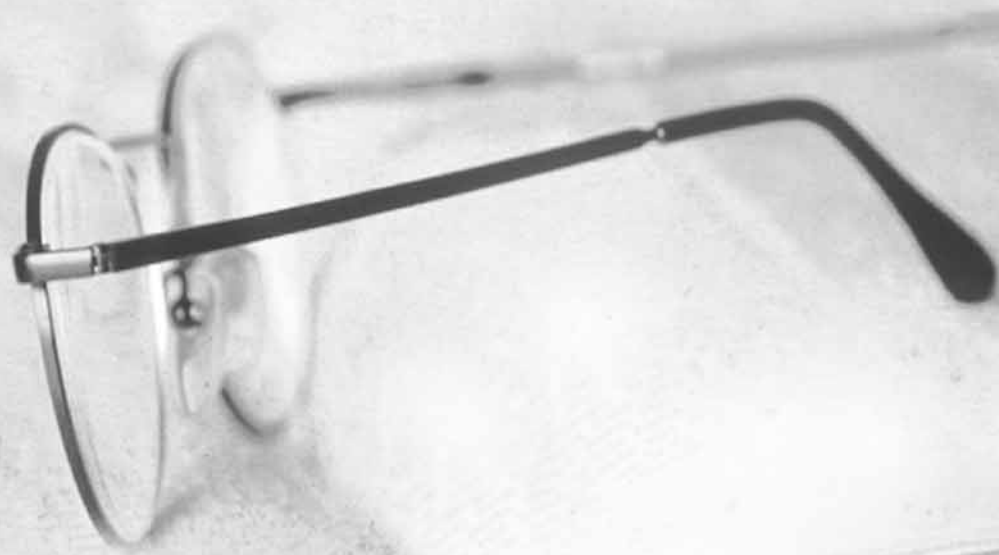
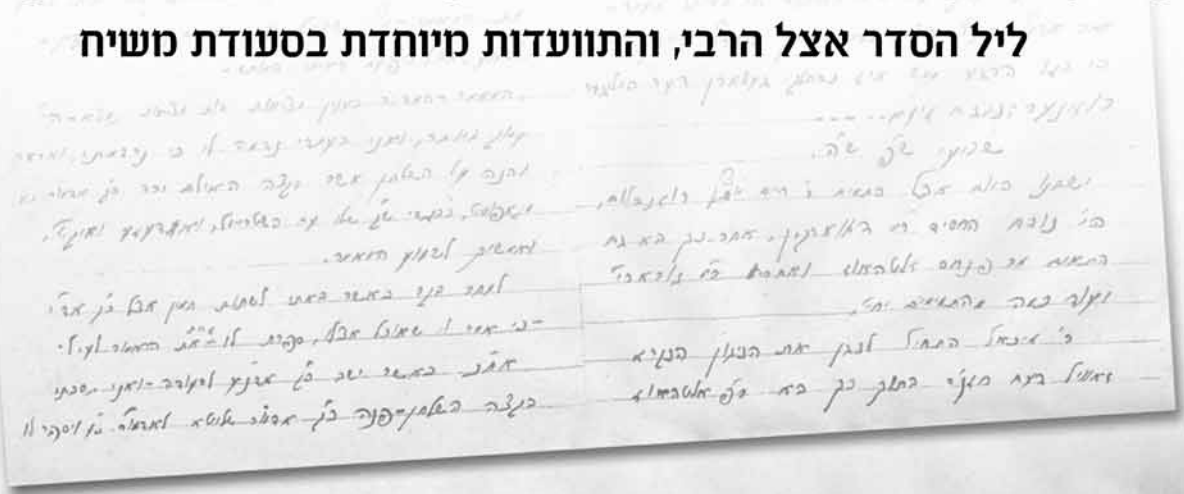

השׁוֹיחוֹת בְּרוּבֵן אוֹדוֹת מֶלֶךְ הַמְשִׁיחַ

קטעים מיומנו של הרה"ח ר' צבי הירש גאנזבורג - מתוך 'תשורה' לחתונת יעקבסאן-מארקוס - המלאים תיאורים מרתקים על אירועי חודש ניסן תשי"ח,

ליל הסדר אצל הרבי, והתוועדות מיוחדות בסעודת משיח

הרבי הרי"צ:

ציירו את פני אבי, או את פני שאני דומה לו

ב"ה, א', ב' ניסן, יום הילולא של אדמו"ר הרש"ב נ"ע, שעה חצי השתים עשרה

כפי שסיפר לי ר' דוד רסקין, הכינו הת' יחיו את תוכן השיחות במכונת כתיבה, ונשארו כמה עמודים חלקים, ושאלו אם להוסיף גם את מכתבו של כ"ק שליט"א לצא"ח מר"ח שבט האחרון, ואמר כ"ק שליט"א שיתן מכתב מיוחד להדפיסו. כעבור איזה זמן, כשבקשו ממנו את המכתב אמר שאחרי שיגיה את התוכן אז יתן גם את המכתב. נקוה כי בהקדם תודפס השיחה בציורף המכתב.

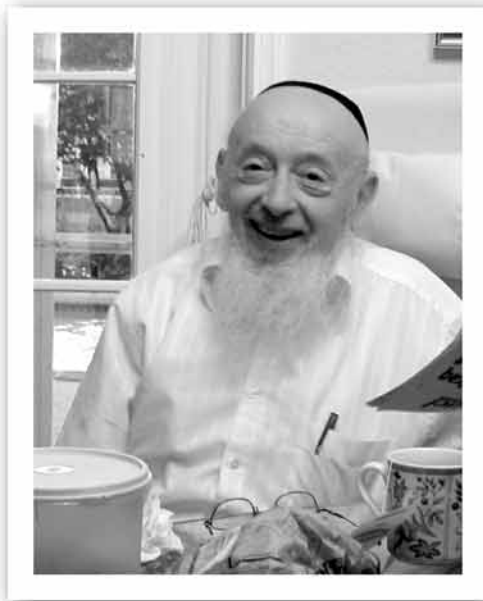
ר' יעקב ווינטער (החתן של חסיא פולנער) שאל מכ"ק בהיותו על יחידות בשבוע זה, אם תהי' התועדות בשבת קודש, ואמר כ"ק שליט"א שגם אצלו הדבר בספק עדיין.

ציבור החסידים התכוננו כי תהיה התועדות בשבת קודש, וגם הכינו את השאלאש, כי ביום ה' ועשי"ק ירד שלג רב. אמנם אחרי התפלה כאשר שאל הרב חדקוב את כ"ק אד"ש – ענה שלא יתועד.

בשבת קודש הי' האיירופועניש של הת' אייזיק שוויי, המיועד להיות חתנו של ר' חייקל חאנין מפאריז שבא עם זוגתו במיוחד בשבוע העבר. היתה התועדות מאניש, און דער עולם האָט אַ סאָך געטרונקען [= והקהל לקח הרבה 'לחיים']...

במוצאי שבת קודש התקיימה ההתועדות החדושת של צא"ח בביתו של ר' יעקב ליפסקער. השתתפו גם ר' זלמן דוכמאן ור' שלמה אהרן קאזארנאווסקי וסיפרו הרבה סיפורים מעניינים:

ר' זלמן דוכמאן מספר, ששמע בעצמו מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) באחת ההתועדויות שאמר: אָז עס טרעפט זיך עפעס זאָל מען זיך מצייר זיין דעם טאַטניס פנים, און ווער עס האָט אים ניט געקענט זאָל זיך מצייר זיין מיין פנים. איך בין שטאַרק פאַחאָזשע אויפן טאַטין. ואמר שוב: איך בין שטאַרק ענליך אויפן טאַטין [= כאשר קורה איזה מאורע – שיצייר את הפנים של אבי, ומי שלא הכיר אותו – שיצייר את הפנים שלי. אני מאוד דומה לאבי. ואמר שוב: יש לי דימיון חזק לאבי].

ב"ה, ב' ג ניסן.

ביום ה' העבר נגמרה היחידות בשעה 6:30 בבוקר. בין המבקרים היה ד"ר יעקב גריפל, יחד עם משלחת לענייני אירופה ושהו כשעתיים ומחצה. כן ביקרו אנשים בנוגע לאסיפת המחאה הקשורה עם בריכת השחי, שנערכה אתמול. פרטים אינם ידועים לי עדיין.

הרבי על ר' חיים נאה: חותני החזיק מהלימוד שלו

**ב"ה, ג, ד ניסן תשח"ג, ברוקלין,
שעה חצי השתים עשרה**

תמול חתונת ר' אייזיק שוויי, החופה נערכה בשעה העשירית בערך, וכ"ק אד"ש היה מסדר הקידושין. בעת הנסיעה באוטובוס לאולם "מילראז שאטא", דברתי עם ר' יואל כהן אודות ספרו של ר' חיים נאה, וסיפר לי שבשנת האבילות ר"ל, כאשר כ"ק אד"ש התפלל בחדרו של כ"ק חותנו אדמו"ר, היה משוחח עם הנמצאים בחדר אחר התפלה. פעם אחת שאלוהו בדבר השיעור של טלית קטן, ואמר שישנו טלית קטן מכ"ק חותנו וצריך למודדו, כי שיעורו קטן מהשיעורים הגדולים (כמו של החת"ס ועוד) אמנם בדרך כלל יש לסמוך על שיעוריו של ר' חיים נאה, והתבטא: "דער שווער האָט געהאַלטן פון זיין לערנען" [= חותני החזיק מהלימוד שלו].

ואני ספרתי כי העילוי ר' חיים צימערמאן הראני לפני זמן קצר מכתבו של כ"ק אד"ש לר' חיים אורי ליפשיץ (מנהל איגוד הרבנים) שהדפיס מאמר ב"הכרס" אודות קו התאריך, ובו מבטל את ר' מנחם כשר (מחבר הספרים "יתורה שלמה") וכותב עליו לשונות חריפים. ועל זה כותב לו כ"ק אדמו"ר שליט"א שאין נאה לתלמיד חכם לכתוב ביטויים כאלה, כי מאחר שאצלם הוא נחשב לתלמיד-חכם, הרי זה ענין של בזיון לתלמיד-חכם. ואם יאמרו שבזה רוצים להראות שאינו תלמיד-חכם, מדוע זה לקחו ענין שמבינים בו רק יחידי סגולה – הרי היה להם להתריע על הנ"ל על מה שכתב שצריך לשתות כוס חמישי, שהוא ממש נגד הדין. והוא חושב שיוודע יותר מהשו"ע והרמ"א וכל האחרונים.

בש"ק אמר את ההפטרה [דפרשת

נדונייה מהרבי הרש"ב, דרך הרבי הרי"צ

הרב קאזארנאווסקי סיפר בארוכה אודות עמידתו לגיוס בצבא רוסיה, וכמה עניינים נפלאים אודות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, אבל איני יודע את פרטי העיירות וכו'.

כן סיפר בפרטיות אודות שידוכו עם זוגתו (היא בת הרה"ח ר' אשר שו"ב מניקאלאייעוו). בין השאר סיפר, כאשר אמר לכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) אודות השידוך ואשר מבקש ההסכמה – ראה (שנשתנו פניו?) און ער האָט זיך געדרייט אויפן בענקל [= נע על כסאו].

[מיד לאחד הסתלקות אדמו"ר הרש"ב נ"ע סירב הרבי הרי"צ לקבל את הנשיאות, וכנראה משום כך סירב להשיב על השאלה].
כאשר ראה זאת, מבלי לחכות למענה עזב את היכלו של הרבי, וסיפר הדברים לאחד החסידים. הלה אמר לו, שכבר הי' מעשה דומה לזו, ואז ציוה כ"ק אדמו"ר לילך להאווה של אביו, הרבי הרש"ב (הדבר הי' בשנת תרי"ף בראסטאוו).
הרב קאזארנאווסקי הלך להאווה וכתב בהפדיון שמבקש הסכמה על השידוך, ומבקש שהמענה יתן אדמו"ר נ"ע על ידי בנו, הרבי הרי"צ.

כאשר נכנס שוב הרבי הרי"צ, היה הרבי במצב רוח מאוד מרומם, ונתן הסכמתו הק' והוסיף: דער טאַטע האָט פאַר דיר געלאָזן נדן [= אבי השאיר עבורך נדונייה]. ונתן לו סכום של אלף רובל.

ר' יודל קרינסקי סיפר לי, שכאשר היתה האסיפה וההפגנה לפני כמה שנים, בנוגע לגיוס בנות – באו שלשה אנשים, כנראה משלוחיו של הרב דסאטמאר, ואמרו להרב חדקוב שרוצים לדבר עם כ"ק אד"ש ולא הניחם להכנס (ביניהם הי' גם הרב דקראסנע), וכאשר עמדו בתוקף על זה, אמר להם: והיכן הייתם בעת החלטתכם ובעת התיישבותכם בדבר סידור ההפגנה.

היום ספר לי הרב שטערן, אב"ד דעברעצין (למדן מופלג) שכאשר עבר אחיו את אויסטראליע [שכידוע, בדרך לאוסטרליה עוברים את קו התאריך ומפסידים יום], נהג בה ביום ש"ק וגם ביום הראשון בחומרת שבת קודש אלא שביום הראשון הניח תפילין אבל לא עשה שום עבודה.

וביקר הוא אז אצל כ"ק אד"ש וסיפר לו אודות זה, ואמר אז כ"ק אד"ש שדעתו היא שאין מקור לחומרה זו, למרות שיכול להיות שעל ידי זה יהי' אצל הנוסע ממקום אחד יהיה השבת-קודש ביום הששי ואצל הנוסע ממקום אחר יהיה שבת-קודש ביום השמיני. הוא פלפל הרבה בזה, אבל כ"ק אד"ש עמד על דעתו. ושהה אז אצל כ"ק שליט"א כשעה ורבע.

ה' ו ניסן, שעה עשירית ערב.

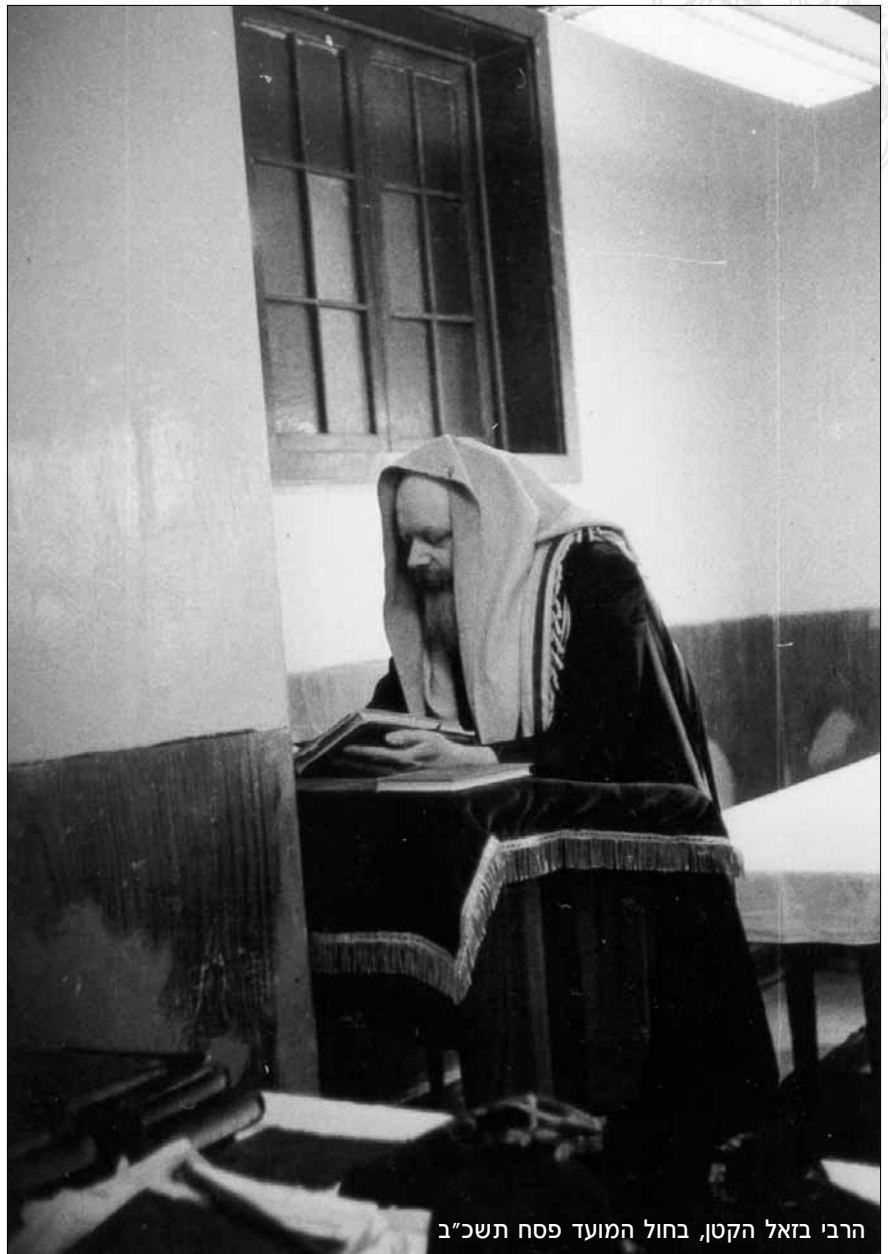
אתמול בערב הייתה אסיפת צא"ח ונוכחו בה: ר' דוד ראסקין, ר' משה פסח גאלדמאן, ר' מענדל בוימגארטן, ר' חיים אשר גארפינקל, ר' יואל כהן, ר' יודל קרינסקי ואני. דננו בדבר הכנת הנאומים לימות החג וכן שיבקרו את הרבנים בחול המועד, וגם לסדר התועדות עבור תלמידי ישיבות הלומדים דא"ח. אני ור' חיים אשר ממונים על ביקורי הרבנים.

היום נסעה מכוננית עם חברים לדיטרויט, בה מכין בערל שם טוב התועדות וכו'. עלי עם יואל ועוד לנסוע במוצש"ק למאנסי, כשעתיים מניו יורק.

ציור הרבי הרי"צ על שולחן היחידות

א, ט' ניסן, שעה 12 לילה.

בש"ק אמר כ"ק אד"ש הפטרת צו כמנהגנו בהשמטת הקטע "מגוי נזרד". באמרו את המלים "אבדה האמונה ונכרתה מפיהם", וכן כמה פסוקים לפני פסוק זה, נשבר קולו ואמרם בקול נמוך, בקול בוכים.

הרבי בזאל הקטן, בחול המועד פסח תשכ"ב

לפעם זה נהיה יותר גרוע]. העניין היה, שאני ור' יואל החלטנו שלא לשנות את הראשי פרקים שהוכנו על ידו ועל-ידי ר' אברהם שם-טוב, כי כבר הוגהו על-ידי כ"ק אד"ש (כמסופר לעיל), וכנראה שלא טוב עשינו, וכ"ק אד"ש מאד לא מרוצה מזה, וצריכים היינו לסדר הכל מחדש. זו הוראה על להבא.

אודות אסיפת מחאה על בריכת השחי בירושלים שמעתי כי כ"ק הורה שכמה תלמידים ישתתפו בה. את הפרטים עדיין לא אדע.

[החודש] בהוספת הפסוקים הראשונים: "כל העם הארץ כו"י ובסופה "כה אמר . . . איש מאחוזתו", אשר רק הנשיאים אומרים אותם כידוע.

היום למדו אצל ר' שלום בער בוטמאן. ר' דוד ראסקין צלצל לשם אלי ואמר לי כי מחר תהי' אי"ה האסיפה של העוסקים בצא"ח. כן אמר שכ"ק אד"ש נתן כבר חלק מתוכן השיחות מוגה בהרבה הוספות, להעתיקו.

ר' ליב גראנער סיפר לי אתמול כי כ"ק אד"ש עוסק הרבה בהגהת התוכן, ואמר לו: אה, ווער האָט דאָס צוזאַמענגעשטעלט? [= מי רשם את זה?] ולא ענה ליב ע"ז, ואמר כ"ק: וואָס אַמאָל ווערט עס ערגער [= מפעם

בשי"ק העבר סיפר לי מר ריינין שבהיותו אצל כ"ק אד"ש בפאריז (כמדומה שזה הי' בשנת תרצ"ח), בהכנסו לחדרו של אד"ש, ראהו לומד באיזה ספר קטן. וביקש אד"ש את מר ריינין לחכות עד גמרו הלימוד. בגמרו הראהו שהי' ספרו של הרה"ק ר' אהרן מסטאראשעליע, וסיפר לו אז כ"ק אדמו"ר שליט"א כי כ"ק אדה"ז עמד פעם אצל החלון וראה את כ"ק אדהאמ"צ הולך עם חברו הרה"ק מסטאראשעליע ואמר: "הנאהבים והנעימים בחייהם, הלואי – ובמותם לא נפרדו (נוסח הידוע בינינו הוא שאמר: תרין רעין, הלואי דלא מתפרשין, צ"ג).

כאשר גמר מר ריינין לספר לי, ראיתי דמעות נושרות מעיניו. איש מוזר הוא מר ריינין, היו לו קירובים גדולים מכ"ק אדמו"ר וגם – להבדיל בין חלח"ח – כ"ק אדמו"ר שליט"א מקרבו, ודבר טוב הוא אילו יכולתי לשמוע ממנו הרבה, כי בודאי הרבה יש לו לספר.

אתמול, במוצ"ש, נסענו למונסי. הנוסעים היו: ר' מענדל בוימגארטן, ר' יואל כהן, ר' ישראל פרידמאן, ר' אלעזר (נכדו של הרב ר"ש גארעליק שבא ביום ה' מארה"ק), ר' זלמן ליפסקר ואני.

ההתועדות היתה בביתו של ר' גרשון העלמאן. היו רק אנשים אחדים (כי האנשים עסוקים לכבוד החג). ר' יואל חזר כמה שיחות ואני סיפרתי כמה סיפורים.

מר העלמאן הראה לנו ציור תמונתו של כ"ק אדמו"ר (מהור"י) מעשה ידי הצייר התמים תנחום לוי. נזכרתי, שכאשר גמר תנחום את התמונה הביאה לכ"ק אדמו"ר שליט"א, ואז קרא כ"ק שליט"א אותי ואת התי' אברהם ראזענפעלד ועוד כמה תלמידים לחדרו. התמונה עמדה על שולחנו, ושאלנו כ"ק אד"ש אם לדעתנו תמונה זו היא דומה לתואר פני קודש כ"ק חותנו אדמו"ר. הדבר הי' בשנה הראשונה אחר ההסתלקות.

מר העלמאן הוא מקושר לכ"ק אד"ש ולכל שבת-מברכים הוא מגיע במיוחד לכאן להיות בהתועדות.

הבדלה על בירה במוצאי אחרון של פסח

ה, י"ג ניסן. שעה שתיים עשרה לילה. במוצ"ש זכיתי לעמוד משמאלו של כ"ק אד"ש בעת קידוש הלבנה. ראיתי שבאמרו

הרה"ח ר' שמואל לויטין שלדעתו הדבר פשוט, אחרי שתיקונו של אדמו"ר הזקן הוא רק על מכירות שיש בהם חשש דאורייתא, שאין מועיל בזה הערמה. אבל חמץ לאחר הפסח הוא רק מדרבנן משום קנסא, וממילא מועיל גם שטר המכירה שנוהגים אחרים [מכיוון שהם נהגו כמנהג אבותיהם, ובוודאי שאי אפשר להחיל עליהם קנס מדרבנן על כך שלא נהגו כשיטת אדמו"ר הזקן].

סיפר ר' זלמן דוכמאן שפעם אחת בלענינגראד היה אצל כ"ק אדמו"ר (מהור"י) יהודי ספרדי וקבל לפני כ"ק אדמו"ר שאין נותנים להם להתפלל (זאת אומרת הבולשביקים). וכ"ק אדמו"ר חזר כמה פעמים: אין נותנים לנו להתפלל, אנו מתפללים מתחת לארץ. כעבור זמן אמר לו שילך לרי' שמואל בצלאל אלטהויז ויתלמד אצלו ניגון (אחד הניגונים הידועים אצלנו) וכאשר ניגן אצלם את הניגון – וועט מען זיי לאָזן דאוונען [= הם ניחו להם להתפלל].

אור ליום י"א ניסן התועדו התלמידים אצל ר' ברוך שלום שוויי. היו שם גם ר' חייקל חאנן ור"מ טייטלבוים, גם אני ישבתי כמה שעות. ר' יואל האָט גענומען אַ קאפעטשקע [= שתי לחיים], ואח"כ הלכו לבית המדרש והתועדו שם. בעת ההתועדות סיפר ר' מיכאל טייטעלבוים, שחותנו ר' לייזער טשיטשערסקער התאונן לפני כ"ק אדמו"ר שבעת תפלתו אם יכנס איש לבית הכנסת דאווענט זיך גישמאקער [= תפילתו נעשית עריבה יותר].

[הוא התלונן שהעריבות בתפילה נובעת ממניעים 'חיצוניים', מאחר שעוד משהו

(כמדומה לי) "כשם שאני רוקד כו" עשה באצבעותיו על שפמו (זאת אומרת באגודל ובהסמוך לו). באמרו "שלום עליכם" פנה לרי' זלמן דוכמאן, ואחר-כך אלי ואחר-כך לשלום ישראל חודקוב (בנו של הרב חודקוב, לפני בר מצוה).

ביום ג' י"א ניסן יום הולדתו, לאוי"ט, נסע על האוהל אחרי הצהריים, ושהה שם חמש שעות.

אתמול בערב, אור ליום י"ג ניסן, יאצ"ט כ"ק אדמו"ר הצ"צ, התועד ר' שמואל לויטין (כ"ק אד"ש לא נתן מעות על משקה כמנהגו בשנים הקודמות). ר' זלמן דוכמאן סיפר, ששמע שפעם אחת הביא משרתו של כ"ק אדמו"ר הצ"צ, ר' חיים בער, ככר לחם תיכף אחר הבדלה ביום אחרון של פסח, ואמר שזה ממה שמכרו בחמץ, ואמר ר' חיים בער: עס איז פשוט: דער רבי איז אַ חלוש, אַ גאַנצן פסח גאַר ניט געגעסן, דאַרף ער עס האָבן [= פשוט מאוד: הרבי הוא חלש, כל הפסח לא אכל כלום, הוא צריך את זה].

ר' יצחק גרונר (אחיו של ר' לייבל) סיפר שאמר פעם לכ"ק אד"ש (זה הי' לפני הסתלקות כ"ק חותנו אדמו"ר) ששמע אשר כ"ק אדמו"ר עושה הבדלה על בירה במוצאי חג הפסח, והבירה היא מכורה בחמץ. ואמר לו כ"ק אד"ש, שידוע הוא שהיה מבדיל על בירה, אבל כמדומה לו שהיו קונים את הבירה מנכרי, במוצאי החג.

ר' יצחק גרונר אמר, שאינו יודע איך משתמשים בחמץ תיכף אחר הפסח – מאחר ששטר המכירה דעלמא אינו כפי המיוסד מאדמו"ר הזקן בערב קבלן. ואמר

שומע אותו...]

ואמר לו כ"ק אדמו"ר: א נשמה איז א נר, נר אלקים נשמת אדם, אז עס גייט אריין נאך א ליכט הויבט אן די ליכט מער פלאקערן [= נשמה היא נר, נר הי נשמת אדם. וכאשר נכנס נר נוסף – הנר מתחיל לבעור יותר]. (הלי אינו מדויק).

היה נדמה שעוד רגע יפרוץ בבכי

מוצאי יום ב' דחה"פ, שעה אחת

עשרה

ביום ו' ערב חה"פ, בשעה חצי הי"א, ביער כ"ק אדמו"ר את חמצו במרתף שב-770 בתנור מיוחד לשריפת אשפה. לפני השריפה נתן לר' לייב גורנר את כל העתונים שנתקבצו אצלו במשך השנה, וכאשר ירד להמרתף הביא אתו גם את הפדיונות מכל השנה. אד"ש השליך בעצמו את הכל להתנור וערבב במקל את החמץ והפדיונות שישלוט בהם האור ואז אמר את יהי רצון.

בשעה השלישית התפלל תפלת המנחה בצבור ואח"כ התחיל לחלק את המצות מצוה שנאפו לאחר חצות במאפיית ר"י קארף. בהכנסי נתן עבורי, ובקשתי עבור אבינו שי ועבור האחים ודודנו שבא"י יחיו, ונתן לי כמה חתיכות עבורם ואמר: א כשרין און א פרייליכן פסח, ואח"כ ביקשתי עבור גיסי יחיו, ונתן לי ואמר שוב: א כשרין און א פרייליכן פסח.

ר"ז דוכמאן סיפר לי מה שאמר לו ר"ש לויטין, שבהכנסו ביום י"ג לכ"ק אד"ש לקנות החמץ עם חתנו ר"ב גאראדעצקי שהי הערב קבלן, אמר כ"ק אד"ש שכתוב בספרים אשר בשנה בה קוראים שמונה פעמים פי שמיני – תהי שנה מבורכת, והוסיף כ"ק שליט"א: "שתהי שנה מבורכת וטובה".

הסדרים נערכו כמו בכל שנה בחדר האוכל של הרבנית תחי, וכ"ק אד"ש ישב על מקומו הקבוע לשמאלו של הכסא בו הי יושב כ"ק חותנו, ולפני כסאו (של כ"ק חותנו) העמידו טס כסף עם מפית כפולה. לשמאלו של כ"ק אד"ש עמד כסא ועליו כרים אשר עליהם היסב כ"ק שליט"א. לשמאלו ישב הרש"ל ולידו ר"מ קונין ולידו התלמידים ר' לייב רסקין, ר' הערש לייב ביגון (אגב, בשבוע האחרון הוא נהיה חתן עם אחותו של משה הערסאן), ר' קלמן בריקמאן ור' יעקב צבי הולצמן, המשמש את כ"ק אדמו"ר שליט"א. מול כ"ק שליט"א יושב הרש"ג (גם

שיחת הרבי עם הרב יאלעס

הרבי והרב יאלעס בשיחה

ד, ג דחיה"פ, שעה תשיעית ערב

אתמול אחר התפילה בבוקר קרב הרב יאלעס מפילדלפיה (כמנהגו בכל שנה) לכ"ק אד"ש (וכל הנמצאים בבית המדרש הצטופפו כמובן סביבם, ואני זכיתי לעמוד קרוב לכ"ק אד"ש), והזכירו אודות המאמר ד"ה "בעצם היום הזה", שאמר כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) בחוהמ"פ תשי"א (לפני מנין מצומצם וכ"ק אדמו"ר בעצמו השלים המנין), ואמר הרב יאלעס שבשנה זו מלאו טו"ב שנה

לאמירת המאמר. ואמר לכ"ק אד"ש שמנהגו להביא בכל שנה מתנה לכ"ק אדמו"ר, ונתן לכ"ק אד"ש הי שקלי כסף, ואמר שקבל אותם לפדיון בכור, שנולד בטהרה וכו' ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א (תוכן הדברים):

דער אויבערשטער זאגל העלפן עס זאגל זיין פדיון הבן. די גמרא זאגט אין פסחים אז אבי הבן מברך שתי ברכות. בכלל, פסח האט א שייכות צו מילה. דאס איז די איינציגע מצוה, וואס מילה מעכבת וגם מילת עבדיו מעכבת מלאכול בפסח (לבד מתרומה), און נאך מילה דארף זיין פדיון הבן, און אבי הבן מברך שתיים [= שהי יעזור שיהיה פדיון הבן. הגמרא במסכת פסחים אומרת שאבי הבן מברך שתי ברכות. בכלל, פסח שייך למילה. זוהי המצווה היחידה, שמילה מעכבת וגם מילת עבדיו מעכבת מלאכול בפסח (לבד מתרומה), ולאחר המילה צריך להיות פדיון הבן, ואבי הבן מברך שתיים].

(ושאל הרב יאלעס מהי הנפקותא אם אבי הבן מברך או לא מברך, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: החילוק הוא, שהכהן אסור לנגוע בטומאה והאב מותר, כמו שנאמר "כי אם לבנו גוי" – וכפי הסברו של הרב יאלעס היתה הכוונה בזה על דרך "השוכן אתם בתוך טומאותם").

זאגל דער אויבערשטער העלפן ס'זאגל זיין פדיון הבן און אבי הבן מברך שתי ברכות, ברכת הפדיון וברכת שהחיינו. ובכדי לברך שהחיינו דארף זיין שמחה בגלוי, ויש דעות שמברכים שהחיינו רק על מצוה שיש בה הנאת הגוף, ומצוה שאין בה הנאת הגוף אין מברכים עליה שהחיינו. עס זאגל זיין א גאולה שיש בה הנאת הגוף, אז דער גוף זאגל אויסגעלייזט ווערן מהעניינים המבלבלים אותו. דער אלטער רבי פסקינט אין תניא, שהגאולה תלוי בעבודתנו כל משך זמן הגלות, ומה שהקבי"ה אומר לישראל לעשות טוט ער אליין, איז במילא דארף שוין יעצט זיין די הכנה, א גילוי פון דער גאולה, עס זאגל זיין א גאולה שלימה, א אתחלתא דגאולה שלימה שוין, און דאן א גאולה שלימה ואמיתית בקרוב ממש.

[= שהי יעזור שיהיה פדיון הבן, ואבי הבן מברך שתי ברכות, ברכת הפדיון וברכת שהחיינו. ובכדי לברך שהחיינו צריכה להיות שמחה גלויה, ויש דעות שמברכים שהחיינו רק על מצווה שיש בה הנאת הגוף, ומצווה שאין בה הנאת הגוף אין מברכים עליה שהחיינו. שתהיה גאולה שיש בה הנאת הגוף, שהגוף ייגאל מהעניינים המבלבלים אותו. רבינו הזקן פוסק בתניא, שהגאולה תלויה בעבודתנו כל משך זמן הגלות, ומה שהקבי"ה אומר לישראל לעשות – הוא בעצמו עושה. וממילא צריכה להיות מייד עכשיו ההכנה, גילוי מהגאולה, שתהיה גאולה שלימה; אתחלתא דגאולה מייד, ואחר-כך גאולה שלימה ואמיתית בקרוב ממש].

הרב יאלעס אמר שרצונו להכנס כעת ליחידות והסכים כ"ק אד"ש. כעבור כמה רגעים נכנס ר' שלמה הארנשטיין ליחידות ואחריו הרב יאלעס.

לשמאלו הוכן כסא עם כרים, אבל לא היסב) לימינו יושב בנו, לימינו ר' יעקב כץ (הממונה מאת כ"ק אדמו"ר מהור"י צ' לאמירת ההגדה). לימינו ר' הענדל ליבערמאן ואח"כ ר' יצחק חורגין.

בלילה הראשון באתי בעת אמירת ההלל ובלילה השני לפני אכילת האפיקומן.

את ההלל עד גמר ההגדה אומר כ"ק אד"ש בקול רם קצת, ובניגון דומה לאמירת הפסוקים שלפני התקיעות ברי"ה. את המלים הוא אומר בדביקות רבה און מיט אַ שטאַרקע הטעמה אויף די נגינה [= ובהטעמה חזקה של הנגינה]. בכמה מקומות הי' נדמה, אַז אַט אַט [= שעוד רגע] ויפרוץ בבכי.

כפי הנדמה אמר במן המיצר: הי' לי ולא אירא, בהוספת ואו. כן שמעתי שאמר יהללוך כוי על כל מעשיך, ובברכת ובכן ישתבח: ומעולם ועד עולם.

בסדר ה'ב' ראיתי באכלו את האפיקומן, ושמו לפיו חתיכות חתיכות (לא כולו ביחד, כפי שסיפרו לי), ושיעור האפיקומן הי' כחצי מצה.

את כוסו של אלי' מילא אחר ברכת המזון (בלילה הראשון איני יודע).

בעת אמירת ההגדה (בשני הלילות) הרים עינו לר"י כץ והראה גם בידיו הקי' שיאמר בקול יותר גבוה. כן הי' כמה פעמים.

אחרי אמירת לשנה הבאה בירושלים שפך את כוסו של אליהו לבקבוקו שאחו בידיו יעקב הולצמן (שהיה מגיש לרבי את הבקבוק כאשר צריכים למלאות את הכוס, וכ"ק אד"ש מוזג בעצמו לכוס). סדר השפיכה חזרה היא באופן נפלא ואין אתנו יודע את הסדר. אד"ש שופך מהבקבוק לכוסו, ומכוסו של אלי' לכוסו ומכוסו להבקבוק וחוזר חלילה כמה פעמים. גם שופך מהקערה להכוס, וקשה לדעת את המספר של השפיכות. ור' נחמן סודאק אומר כי בלילה הראשון הי' ז' שפיכות ובשני ט'. אבל אני מפקפק על זה.

בעת השפיכות מנגנים הנמצאים בחדר את הניגון "א-לי אתה" הידוע. בצאתו, מראה כ"ק אד"ש שינגנו בשמחה יותר.

את ההגדה צריך לומר בשמחה ובקול רם

בלילה הראשון אחר הסדר ירד לחדרו וישב בו עד שעה השני (הסדר נגמר בשעה 12 בערך), ובלילה השני (שנגמר בשעה 1 בערך)

שכ"ק אדמו"ר שליט"א הצטער מזה. ויאמר: נו, איז זאָל דער עולם זאָגן אַ פרייליכן ניגון [= נו, שהקהל ינגן ניגון שמח].

כעבור איזה זמן חפשו שוב, ואז אמר: דער רבי נייע האָט אַמאָל פאַרבראַכט אין פעטערבורג, — דאָס איז נאָך געווען ווען עס האָט זיך גערופן פעטערבורג — און עס איז דאָרטן דאָן געווען אַ חסיד, אַ גביר, אַ איש מכובד (וכו'), ולא הי' בעת ההתועדות, ואמר אז כ"ק אדמו"ר נייע: מען דאָרף גיין און זאָגן אים אַז ער איז אַ . . . און בריינגען צום פאַרבריינגען. איז מען געגאָנגען און מען האָט אים געבראַכט.

[= הרבי הרש"ב נייע התועד פעם בפטרבורג — זה היה כשעוד קראו לעיר פטרבורג — היה שם אז חסיד, גביר ואיש מכובד וכו', ולא היה בעת ההתועדות, ואמר אז כ"ק אדמו"ר נייע: צריך ללכת ולומר לו שהוא ... ולהביא אותו להתועדות. ואכן הלכו והביאו אותו].

כנראה שמישהו הלך להביא את ר"י כץ, וכשראהו כ"ק אד"ש שבא, נהנה מזה.

כשהתחיל לבאר הפיסקא "אילו קרע לנו את היס" אמר: פאַר פסח האָט מען מיר געבראַכט אַ הגדה אויף וועלכע עס איז דאָ אַ הסכמה פון מיינ פאָטער, וועל איך איבער זאָגן עפעס פון דאָרטן [= לפני פסח הביאו לי הגדה שהיה עליה הסכמה של אבי. אחזור משם משהו].

(מביא ההגדה הי' התלמיד שבתי האלפערין, ומצאה בין השמות).

(אגב, סיפר לי ר' משה גרונר, דשהרב ווייצמאן ז"ל (שהי' רב בברארנזוויל בבית הכנסת בו אני חוזר דא"ח) הי' פעם אצל כ"ק

יצא מחדרו לבאר ההגדה בבית המדרש כדרכו בכל שנה.

התועדות זו ארכה משעה 1:15 עד שעה 4:00, וביאר את הפיסקאות: מגיד (ב' שיחות) הא לחמא, אמר ראב"ע הרי אני כוי (ב' שיחות), אחד חכם, ויאמר לאברהם כי גר כוי, אילו קרע את היס, כמה מעלות טובות. אמר את המאמר ד"ה כמה מעלות טובות, ואח"כ ביאר הפיסקא צפון.

בגמרו אחת השיחות בתחילת ההתועדות אמר לנגן ניגון שמח, וניגן ר' משה דובינסקי את הניגון "והיא שעמדה", וכאשר גמרו ניגון זה אמר כ"ק שליט"א: אין תורה איז סדר אויך תורה. דער ניגון איז שייך צו שפעטער [= בתורה, גם הסדר הוא תורה. הניגון הזה שייך להמשך, מאוחר יותר]. אני ור' מענדל בוימגארטן התחלנו הניגון "ממצרים גאלתנו". ואמר כ"ק שליט"א: דאָס איז נאָך שפעטער [= זה, עוד יותר מאוחר]... (כוונתו לנשמת).

בסיימו אחת השיחות אמר: עס איז דאָ דער וואָס דער שווער האָט אים אויסגעקליבן צו זאָגן די הגדה. עס שטייט אין סידור האריז"ל אַז די הגדה דאָרף מען זאָגן בשמחה ובקול רם. ער האָט געזאָגט ניט בשמחה און ניט בקול רם [= ישנו זה שחונתי בחר בו לומד את ההגדה. מובא בסידור האריז"ל, שאת ההגדה צריך לומר בשמחה ובקול רם. הוא אמר לא בשמחה ולא בקול רם (כוונתו לר' יעקב כץ)]. מסתמא איז ער דאָ, איז זאָל ער כאָטש יעצט זאָגן אַ פרייליכן ניגון [= מסתמא הוא כאן. שלפחות כעת יאמר ניגון שמח].

מר כץ לא הי' בעת ההתועדות ונראה הי'

השיחות ברובם אודות מלך המשיח

ההתוועדות דאחרון של פסח, סעודת מלך המשיח, התקיימה בחצר. התחילה קרוב להשקיעה, בשעת 6:30 בערך ונמשכה עד קרוב לשעה שלוש בבוקר ובסיומה תפלת ערבית, וכ"ק שליט"א הבדיל בעצמו ואחר-כך חלוקת כוס של ברכה.

היו הרבה שיחות, והשיחות ברובם אודות מלך המשיח. סיפר גם כמה סיפורים, גם וצוה לנגן את הניגונים של כל הנשיאים, גם את הניגון של הבעש"ט בן גי תנועות שהם של הבעש"ט, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן.

המשתתפים בהתוועדות היו רבים, ורבים באו גם ממקומות רחוקים ומערי השדה שבאו אחרי שהתפללו ערבית בבתיהם.

אחת השיחות היתה מיוחדת לתהלוכה בווייליאמסבורג, ודיבר בענין "והדרוך בנעלים". וצוה את המשתתפים בתהלוכה לומר לחיים ולנגן ניגון שמח.

אמר להרשי"ג שיש שיתן יין לארבע כוסות וצוה את הרב סימפסאן להכריז אודות שתיית הדי' כוסות, והוא הכריז אבל כנראה שהכרזתו לא היתה די ברורה, וחזר הרב מענטליק על ההכרזה בפקודתו של כ"ק אד"ש, שכן צוה כ"ק אדמו"ר נ"ע בליובאוויטש להתלמידים של הישיבה.

כ"ק אד"ש אמר, שיחזרו גם מה שאמר הוא שליט"א בשנים הקודמות ורמוז לרי' יואל, ורי' יואל הכריז שכ"ק אד"ש אמר בשנים הקודמות שישתו לא רק התלמידים אלא שעל כולם לשתות הארבע כוסות. והי נראה שכ"ק שליט"א נהנה מהכרזה זו. גם כ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו שתה כל הדי' כוסות בהפסקים.

אחרי שתיית הכוס הראשון אמר: ס'איז דאָך שוין נאָכן ערשטן כוס קען מען שוין זינגען והיא שעמדה [= הרי נמצאים כבר לאחר הכוס הראשון, יכולים איפוא לשיר "והיא שעמדה"], ושרו את הניגון.

(רשימה זו היא שלא כסדר ההתוועדות, כי עדיין לא שמעתי חזרה והנני רושם רק כפי זכרוני).

הת' הספרדי אהרן טאויל מארגענטנה התחיל לנגן את הניגון "עזרני א-ל חיי", ורמוז כ"ק אד"ש להרב מענטליק שגם התלמיד יהשוע חדד ממרוקו ינגן את הניגון. וניגן גם הוא, ובגמר הניגון צוה כ"ק אד"ש שינגן גם את הניגון "איין אדיר כבורא", יהשוע חדד שר את החרוזים והקהל ענו אחריו את

אחר-כך צלצל הרב חודקוב לרי' אוריאל צימר, וגם הוא לא ידע דבר, ושאלו אצל כולם, זאת אומרת, אצל חסידיו וגם אצל הסקווערער והסטמארער, וגם הם לא ידעו מאומה.

אחר-כך נודע שהיה חולה גדול ר"ל על קיבתו ואת הסדר של פסח סידר בעצמו כי היה חלוש במאד. ולכן שאל כ"ק אדמו"ר שליט"א על שלומו.

תהלוכה למאות בתי כנסת בווייליאמסבורג

ביום שביעי ש"פ לעת ערב התקיימה התהלוכה של צא"ח לווייליאמסבורג, כנהוג בכל שנה. בפעם הזאת הי' רב מספר המשתתפים על השנים הקודמות למרות הגשם והאוויר הזועף. בבואנו לווייליאמסבורג נתחלקנו לבתי הכנסיות שבשכונה לנאום בהם. נאמו בקרוב למאה בתי כנסיות כ"י, ובמקומות רבים נתקבלו החברים בחיבה. אחר-כך נתקבצנו כולנו בביתו של הרה"ח ר' אברהם זיסקינד (גיסו של הרה"ח ר' מרדכי מענטליק ורמ"פ כץ), ושם קידשנו, ויצאנו לרחובה של עיר בריקוד של שמחה.

המתפללים בבתי כנסיות שבסביבה שאך יצאו בגמרם את תפלתם נתאספו סביבותינו לחזות בהמראה, ובבואנו להככר הגדולה שממול בית הכנסת של הסאטמערער (בשעה ההיא לא ידעתי עדיין ששם הוא בית תפלתו) ואחרי ריקוד בשירה אדירה, הגביהוני החבריא על כתפיהם ונאמתי בפני הקהל המצטופף. תוכן דיבורי: שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א במעלתו של משה רבינו ע"ה בלימוד זכות על בני החוטאים בעגל אף שהי' חטא עבודה-זרה במזיד, ומסר נפשו עליהם עד שאמר ואם אין מחני נא כו', וגמרתי שבהתמסרות למשה שבדורנו, כ"ק אד"ש, גם בכוחנו לזכות את בני ישראל, להחזירם בתשובה ולקרב את הגאולה.

אם כי פה ושם נשמעו קריאות: "דאָרטן גיסט זיך בלוט און זיי זיינען מלמד זכות" [= שם (בארץ ישראל) נשפך דם, והם מלמדים זכות], וכדומה, אבל בדרך כלל הקשיבו המתאספים קשב רב.

בשירה ובריקודים חזרנו לבית המדרש של כ"ק אד"ש. והממונים מסרו דו"ח להרב חודקוב על מנת למסור לכ"ק אד"ש, שבאותה שעה סעד סעודת החג בביתה של הרבנית שליט"א כנהוג.

אד"ש. ולפני הכנסו הראה למשה גראנער גלוי' כתובה בכ"י של אביו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהביא במתנה לכ"ק אד"ש, אחרי כן סיפר שכאשר ראה כ"ק אד"ש גלוי' זו עמד מלוא קומתו).

מי לא שמע מאוהב ישראל הגדול?

ד, ג דחומ"פ, שעה תשיעית ערב

במוצאי יו"ט ראשון, ישבו תלמידי הישיבה בבית המדרש וגם אני ישבתי עמם עד שעה הרביעית בוקר. קראנו שיחה ושוחחנו קצת, אמנם בראותי אז עס ווערט א ביסל ווילד, קמתי והלכתי. שתיתי הרבה יין, ולמחרת כמובן לא הרגשתי בטוב.

ספרתי את מה שסיפר לי התי' ישעי' טרייטל ממאנטרעאל, שבהיות אביו ר' מנשה פעם אצל כ"ק אד"ש, אמר לו שיחוסם משתלשל מהרב אברהם יהושע העשיל מאפטא, ושאל אם כ"ק שליט"א שמע את שמעו. ואמר כ"ק אד"ש: ווער האָט עס ניט געהערט פון דעם גרויסן אוהב ישראל [= מי לא שמע מאוהב ישראל הגדול]!

וסיפרו התלמידים, שפעם (כמדומה שזה הי' בעת סעודה) דיברו בהנוגע לאיזה מנהג ומישהו הזכיר את הרבי מאפטא ושאל על הנהגתו. ואמר אד"ש: בכלל בין איך אים ניט מחויב צו פאַרענטפערן, נאָר אין דעם איז ער גערעכט [= בכלל אינני חייב לתרץ אותו, רק שבוה הוא צודק].

ביום א' דחול המועד בערב, קיבץ הרב סימפסאן את תלמידי הישיבה ומסר להם את תוכחתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות התוועדות של תלמידי הישיבה לפני ח"פ שהי' זייער ווילד. ואמר שהיו צריכים לקרוא אותם ולהוכיחם על כך.

סדוע התעניין הרבי

בשלום האדמו"ר מוויזניץ

א, איסרו חג הפסח, שעה שתים עשרה לילה.

סיפר לי ר' שלום בער בוטמאן, וכנראה שהדבר ידוע כאן בין התלמידים, שזמן קצר לפני חג הפסח, כאשר הרב חודקוב נכנס לחדר כ"ק אד"ש, שאלו כ"ק אם ידוע לו (להרב חודקוב) משלומו של הרבי מוויזניץ, והלה לא ידע מה לענות.

החרוז "מפי א-ל יבורך ישראל". בגמר הניגון כפלו הרבה פעמים על חרוז זה, כ"ק שליט"א הכה באגרופו על השולחן, וכפי מהירות ידיו מיהר הקהל את קצב הניגון. כ"ק שליט"א התחיל לספוק את ידיו במהירות גדולה והקהל בניגונו אחריו עד שכ"ק אדי"ש עמד מלא קומתו ורקד על מקומו וכל הקהל אחריו בשמחה רבה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א ראה שבא אברהם הלדרמן מנוארק (אברהם קאליסקער, נקרא גם "אברהם בעל עגלה", כי הי' נהגו של כ"ק אדמו"ר בהיותו בשנת תר"ץ בארה"ב וְאוֹדוֹתוֹ – סדרה מיוחדת) ורמז שישתה יין, הלה קרב בהולכו על השולחנות, וישב על השולחן סמוך לכ"ק אדי"ש.

אחרי שתותו את הכוס השלישי רצה לאכול מהמצה, ואמר כ"ק אדי"ש: בין כוס השלישי והרביעי אסור לאכול, וצוהו לשתות עוד כוס, ובגמרו את הכוס הרביעי אמר כ"ק: שיתחיל את הכוסות מחדש, און פֿאַר קידוש טאַר מען ניט עסן [= ולפני קידוש אסור לאכול].

לאיזה אנשים שבאו בלילה צוה שיטלו את ידיהם.

קרא לילד אחד תלמיד בהישיבה, קרובו של ישראל שמואל ענגל, יתום שבא מדיטרויט וחולה בידו וברגלו השמאלית, והוא קרוב להיות בר מצוה, וצוהו לגשת אליו, והי' קשה לו ללכת, ואמר שישראל שמואל יעזור לו, ובגשתו נתן לו ג' חתיכות מצה בגי' פעמים ובכל פעם רמז שיקח בידו השמאלית דוקא.

אצל כמה מהמשתתפים שאל אם שתו כל הדי' כוסות.

כנהוג בכל שנה חילק יין להנוסעים ולאילו הנמצאים בערי השדה. השנה היו בקבוקי יין קטנים חתומים מבית חרושת "קדם", ובכל זאת אמר בגמר החלוקה שהנוסעים למקומות רחוקים יבשלו היין שלא תשלוט בהם עין כו'.

קרוב לגמר ההתועדות מילא מיינו המיוחד כוס לרב גורודצקי ולרב זיסקינד, ואחר-כך הביט סביביו לראות למי יוכל למלאות את הכוס האחרון, ויעקב צבי הולצמן שעמד לא רחוק מימינו רמז בידו שיתן לו ואמר: דו טרייבסט היינט אַ טראַק? [= אתה נוהג היום במשאית?] (הוא נוהג מכונית משא), כ"ק שליט"א עשה תנועה

בידיו ומילא גם את כוסו. ר' זלמן דוכמאן רצה שיתן גם לו, אבל כ"ק עשה תנועת ביטול בידיו ולא נתן לו.

הרבה מהמתאספים היו קצת מבוססים, וביניהם הי' גם הרמ"ד טעלעשעווסקי, וכאשר חילק כ"ק שליט"א את היין להנוסעים קרב גם הוא, ולא הי' יכול לעמוד על רגליו, וכ"ק אדי"ש חייך לקראתו ובצחוק קל נתן לו ואמר: "יפרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה – נחלה בלי מצרים".

בחלוקת היין נתן לרב גורודצקי ראשונה ואחריו לר"י כץ עבור שיקאגו.

בכל ההתועדות ניגנו כמעט רק ניגוני שמחה, וכ"ק מחא בידיו ופניו הפיקו שמחה רבה. הייתה שיחה מיוחדת גם לנשים.

בתוך ההתועדות באו האחים שולזינגר, הרב הולנדר (מהסתדרות הרבנים) והקומפוזיטור נחמ"י ווינאווער וכ"ק אדי"ש קירבם במאד.

בתוך ההתועדות אמר את המאמר ד"ה "והחרים הי' את לשון ים מצרים" ובתוכו ביאר את הכתוב למנצח אל תשחת מכתם לדוד, מקפיטל נ"ז למספר שנותיו, כמנהגו בכל שנה לאוי"ט.

קופת בחורים – ישיבת תות"ל המרכזית

ברכת מזל טוב

מתוככי בית רבינו שבבבל נשגר בזאת את ברכותינו הלבביות לידידנו היקר והחשוב, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, מן העושים במלאכת הקודש בכלל ובפרט בכל הקשור לקופת בחורים דישיבת תומכי תמימים המרכזית - 770, מבחירי התמימים

הת' **ישראל שניאור זלמן ש"י ווילשאנסקי**
לרגל בואו בקשרי השידוכין עב"ג תחי'

יהי רצון שיהא הבנין עדי עד ויזכו להקים בית נאמן בישראל,
בית חב"ד כרצון ובקרוב ממש יזכו בתוככי עם ישראל לגאולה האמיתית והשלימה
בהגלות נגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א תיכף ומיד ממש

יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד